

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

گفتند: «به ملکوت آسمان‌ها راه پیدا نمی‌کند مگر او که دو بار متولد شده باشد» و من، هر بار که شنیدمش، گیج و سردرگم، خسته از راه‌های رفته و نرفته، از آینه پرسیدم کجاست این تولد دوباره؟

زندگی روی این خاک‌آباد محصور، دلم را به تنگ آورده بود و نمی‌دانستم سر به کدام پنجره بگذارم که از آسمان سردربیاورم. روزها، همین‌طور مرده و بی‌اتفاق می‌گذشت تا تو صدایم کردی. خودت آمدی حوالی همه بی‌حوصلگی‌ها و دل‌تنگی‌های من، دستم را گرفتی و تا به خودم آمدم، دیدم نشسته‌ام در اتوبوسی که از مختصات مقصدش، هیچ نمی‌دانم. شنیده‌ها بسیار بود، دیدنی نداشتم اما. تو خودت آمدی تا دیدنی‌ها را نشانم بدهی. پنجره‌ای از چشم‌های من باز کردی رو به سرزمینی که خاکی بود و نبود.

حالا، حالا که این چشم‌های ناباور خیره‌اند به این خاکریزها، به این سنگرهای آرام سربه‌زیر که روزگاری نه‌چندان دور، خلوت عاشقانه‌ی تو و دردانه‌هایت بوده‌اند، تازه دارم می‌رسم به آن لحظه‌ی اثری تولد. پيله‌های تنم دارند شکافته می‌شوند تا روح تازه‌ای از من سر بلند کند.

من تنها نیستم. همه‌ی این مهمان‌های نازنینی که روی این خاک مقدس قدم می‌گذارند، چشم امید دارند به نگاه مهربان تو. همه آمده‌ایم تا خودت برایمان روایت کنی چه بر این سرزمین گذشته است. آمده‌ایم تا خودت با دلمان بگویی چه نجوای عاشقانه‌ای در سحرگاه آتش و جنون این سرزمین به سمت تو آمده است. آمده‌ایم تا تولد دوباره‌مان را، به حرمت تمام آن‌ها که از همین سنگرها پرنده شدند، از دست‌های خودت بگیریم.

ای که مرا خوانده‌ای، راه نشانم بده...

سعید جلائی

پائیز ۱۳۹۵

استان مرکزی زادگاه امام(ره) است؛ بزرگ‌مردی که کاخ‌های استبداد را فروریخت. قهرمانان مبارزه با ستم، شهید میرزا محمد تقی خان امیرکبیر، قائم مقام فراهانی و مجاهد بزرگ آیت‌اله آقا نورالدین عراقی هم از همین سرزمین برخاسته‌اند. مدافعان پرافتخار دوران دفاع مقدس و ده‌ها فرمانده تپ و گردان‌های عملیات و مهندسی رزمی که گذشتند از جان و مال و زندگی‌شان در راه اسلام، همه اهل همین سرزمین بودند؛ سرزمین آفتاب. اگر بخواهیم خلاصه و موجز، نقش این سرزمین را در آن ۸ سال ایثار و رشادت و در سال‌های پیش رو بررسی کنیم، به جملات پیش رو می‌رسیم؛ جملاتی که خواندنشان یک دقیقه بیشتر وقت نمی‌گیرد، اما تنها خدا می‌داند پشت هر کدامشان، چند مادر تا ابد چشم‌به‌راه فرزندشان نشستند و کسی زنگ خانه‌شان را به صدا درنیاورد...

- تقدیم ۷۰۰۰ شهید، ۷۶۶۹۱ رزمنده، ۸۱۳ آزاده و ۱۵۲۹۷ جانباز.
- تولید انواع مهمات و جنگ‌افزارها (گلوله توپ ۱۲۲ و خمپاره ۶۰ و ۸۱ میلیمتری)
- طراحی و ساخت انواع پل‌ها، دکل‌ها و... (همچون پل خیبر و فجر)
- طراحی و ساخت تجهیزات مهندسی مانند لودر، گریدر، مین‌یاب، غلتک، بولدوزر، نی‌شکن و...
- تولید محصولات صنایع غذایی
- تولید صنایع نساجی
- نقش مؤثر در حمل و نقل ریلی و زمینی به لحاظ شاهراه بودن
- ایجاد تسهیلات بهداشتی و درمانی برای رزمندگان اسلام جهت یاری رساندن به مجروحین و مصدومین در عملیات‌های آفندی و پدافندی به عنوان عقبه جنگ.
- ساخت استراحت‌گاه برای رزمندگان اسلام
- حضور رزمی در قائله کردستان
- پشتیبانی بیش از ۹۰ اداره و سازمان در دوران دفاع مقدس
- تشکیل، راه‌اندازی، پشتیبانی و حمایت همه‌جانبه از یگان‌های لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب، لشکر مهندسی رزمی ۴۲ قدر، لشکر ۷۱ روح الله و شرکت در عملیات‌های آفندی و پدافندی منطقه کردستان و قرارگاه رمضان در طول جنگ.
- اعزام نیروی انسانی به یگان‌های لشکر ۱۷ علی ابن ابیطالب، لشکر مهندسی رزمی ۴۲ قدر، لشکر ۷۱ روح الله و مناطق عملیاتی بانه، سردشت، پیران‌شهر، مهاباد، مریوان، پاوه، نوسود، سومار، گیلان غرب، سرپل ذهاب و خوزستان

- شناسایی خسارات و صدمات وارده طی ۸۹۱ حمله هوایی عراق در هشت سال دفاع مقدس.

ناشر

عبدالرضا ملکی

❖ نیت و وصیه معنوی:

- حالا که توفیق حضور در مقتل شهیدان هشت سال دفاع مقدس روزی تان شده، همت کنید و همیشه با وضو باشید.

- در تلاوت قرآن و دعا مداومت و ثواب آن را به ارواح طیبه شهدا اهدا کنید.

- صلوات و فاتحه برای شهدا فراموشتان نشود.

- برای پیروزی اسلام و مسلمین، سلامتی و فرج امام زمان (عج) و سلامتی و طول عمر رهبرمان حضرت آیت‌اله خامنه‌ای (دامت برکاته) هر روز آیت الکرسی قرائت کنید.

- برای سلامتی خود و دیگر راهیان نور، هرروز صدقه بدهید؛ حتی اگر شده خیلی کم. خدا به نیت‌مان نگاه می‌کند.

- سعی کنید در مدت زمانی که مهمان سرزمین نور هستید، با نماز شب انس بگیرید.

- نماز اول وقت و به‌جماعت را فراموش نکنید. دیگران را هم به این فریضه الهی دعوت کنید.

- قرآن، کتاب دعا، مهر، تسبیح و کتاب برای مطالعه همراه خودتان داشته باشید و در طول مسیر، به ذکر و دعا بپردازید.

- باحضور در زیارتگاه‌ها و مزار شهدای شهرها، با ائمه اطهار (ع) و شهدا، تجدید میثاق کنید.

- هرگز در مسافرت چیزی را به فال بد نگیرید و به خدا توکل کنید.

❖ توصیه‌های اخلاقی:

- با صبر و حوصله و اخلاق اسلامی با دیگران برخورد کنید و نسبت به اشتباه اطرافیان گذشت داشته باشید.

- در طول سفر به همراهانتان کمک کنید. حواستان به احوال دوستانتان باشد و تا حد امکان، کمکشان کنید.
- به نیروهای نظامی و انتظامی احترام بگذارید و به تذکرات امنیتی و حفاظتی آنان توجه کنید.
- پیشنهادات و انتقادات خود را در هر منطقه، به صورت کتبی یا شفاهی به مسئولین همراه خود اعلام کنید.
- امر به معروف و نهی از منکر را فراموش نکنید. اگر خطایی از همسفرانتان سر زد، با مهربانی به آنها تذکر دهید.

- ۶- در رعایت شئون اسلامی کوشا باشید و نظم و انضباط را در اردو رعایت کنید.
- ۷- لطفاً مسئولین را حرص ندهید! طبق جدول برنامه‌های اردو، در همه برنامه‌های اردوگاه، منظم و رأس ساعت مقرر شرکت کنید.

❖ توصیه‌های امنیتی:

- ۱- به تذکرات دژبان و نیروی نظامی و انتظامی توجه و به آنها عمل نمایید.
- ۲- از رفتن به مناطق آلوده به مین و مواد منفجره به شدت پرهیز کنید. احتمال خطر مرگ زیاد است! حواستان به جان شیرینتان باشد!
- ۳- از خارج شدن از جاده و مسیرهای تعیین شده خودداری کنید.
- ۴- از نزدیک شدن و دست زدن به اشیای مشکوک و مواد منفجره از قبیل مین، گلوله، خمپاره و... به شدت خودداری کنید.
- ۵- به یاد داشته باشید اشیا و ابزارآلات جنگی، جزو بیت‌المال محسوب می‌شوند و خروج آنان از مناطق مورد بازدید، اشکال شرعی دارد. پس لطفاً به فکر یادگاری برداشتن نباشید!
- ۶- به هنگام مشاهده افراد یا وسایل مشکوک، موضوع را به یکی از مسئولین منطقه اطلاع دهید.
- ۷- از همراهان و گروه خود جدا نشوید و به هنگام اطلاع از عدم حضور بعضی افراد گروه ابتدا جستجو کرده و در صورت پیدا نکردن فرد یا افراد، موضوع را به مسئولین اردو اطلاع دهید.
- ۸- به هنگام حضور در خطوط مرزی و مشاهده نیروهای عراقی، از انجام هرگونه حرکات تحریک‌آمیز خودداری کنید.
- ۹- خروج از اردوگاه به صورت تک‌نفری اکیداً ممنوع و تردها به صورت کاروانی طبق سین برنامه خواهد بود.
- ۱۰- رعایت سکوت در ساعات خاموشی و ساعات استراحت الزامی است.
- ۱۱- در صورت توقف اضطراری در بین راه، از پراکنده شدن و جدایی از گروه جداً خودداری نمایید.

۱۲- در هر بار سوار و پیاده شدن وسایل نقلیه، گروه خود را حضور و غیاب نمایید و غیبت هیچ کس را به هر بهانه‌ای، ساده و بی‌اهمیت تلقی نکنید.

۱۳- از وسایل شخصی خود به دقت مراقبت کنید.

۱۴- اگر مایل بودید، در پایان اردو، خاطرات خود را از سرزمین نور نوشته و به مسئولین اردو تحویل دهید.

❖ توصیه های بهداشتی:

۱- نظافت را رعایت کنید و از ریختن زباله در مناطق جنگی خودداری کنید. خاک این سرزمین آغشته به خون مطهر شهیدان است. آن را آلوده نکنید.

۲- زباله‌های داخل خودروها را با جمع‌آوری در سطل یا کیسه زباله، به هنگام توقف در مکان‌های مخصوص زباله بریزید.

۳- از مصرف میوه و سبزیجات شسته نشده خودداری کنید تا دل‌درد، سفر را به کامتان تلخ نکند.

۴- در حفظ و پاکیزگی اردوگاه کوشا بوده و همکاری لازم را با مسئولین داشته باشید.

۵- بهداشت فردی و نظافت عمومی را در همه حال و همه جا رعایت کنید.

❖ مستحبات:

مستحب است زائر نکات زیر را که در کتب مختلف، به خصوص مفاتیح الجنان، آمده، رعایت کند:

غسل زیارت | اذن ورود | ذکر خدا | پوشیدن لباس پاکیزه | تلاوت قرآن | باوقار حرکت کردن | قرائت زیارت‌نامه |
اقامه دو رکعت نماز و هدیه آن به روح شهدا | دعا برای خود، بستگان، مؤمنان و ملت‌مسین دعا | طلب شفاعت از
شهدا | کمک به فقرا و مستمندان | احترام به خدام آستان مبارک شهدا |

نکته ویژه:

خاطرات خود از سرزمین راهیان نور را حتماً بنویسید. بعدها، وقتی برای این روزها دلتنگ شدید، مرجع خوبی است برای مرور خاطرات و تجدید قوای معنوی.

اندیمشک

این پادگان در فاصله ۷ کیلومتری شمال شهر اندیمشک و ۱۶۰ کیلومتری شهر اهواز قرار دارد. قبل از انقلاب یکی از بزرگترین پادگان‌های ارتش بود که در اختیار یکی از تیپ‌های لشکر ۹۲ زرهی ارتش قرار داشت، اما بعد از انقلاب و با شروع جنگ تحمیلی در شهریورماه ۱۳۵۹ و در نتیجه افزایش تعداد یگان‌های نظامی سپاه، با توجه به موقعیت مناسب آن مورد توجه مسئولین نظامی قرار گرفت. از این پادگان اولین بار به صورت جدی قبل از عملیات فتح المبین به عنوان عقبه و پشتیبانی نیروها استفاده شد و به ترتیب تیپ‌های ۷ ولی عصر (عج)، تیپ ۱۴ امام حسین (ع)، لشکر محمد رسول الله (ص) و چند روز بعد تیپ‌های ۱۷ علی ابن ابی طالب و ۸ نجف اشرف در آن مستقر شدند. اولین اعزام در اسفندماه ۱۳۶۰ به دنبال حمله ارتش عراق به چزابه از دوکوهه صورت گرفت. نیروهای استان مرکزی در عملیات‌های فتح المبین، والفجر مقدماتی و محرم در این پادگان حضور داشتند. در حال حاضر این پادگان به عنوان یکی از یادمان‌های دفاع مقدس، میزبان یکی از شهدای گمنام است.

دوکوهه، جایی بود که سید شهیدان اهل قلم، سیدمرتضی آوینی، خطاب به آن گفت:

«دوکوهه! آیا دوست داری که پادگان یاران مهدی (عج) نیز باشی؟ پس منتظر باش.»

زین‌الدین

رزمندگان پیروز لشکر ۱۷ در سال ۱۳۶۳ در این مکان که ابتدا زمینی بایر بود مستقر شدند. آن‌ها از سال ۱۳۶۴ به ساخت بناهای مورد نیاز این لشکر مانند سوله‌های معروف به بیت الزهرا (س) و دیگر ساختمان‌های مورد نیاز مشغول شدند. این پادگان به عنوان عقبه اصلی لشکر ۱۷ در عملیات‌های خیبر، بدر، عاشورا، والفجر ۸، کربلای ۴ و ۵ والفجر ۱۰ و... مورد استفاده قرار می‌گرفت. بعد از عملیات خیبر، عقبه لشکر ۱۷ پادگان بدر بود که با شهادت شهید زین‌الدین، به نام ایشان تغییر نام یافت. بنابراین لشکر ۱۷ در کنار مقرر انرژی اتمی، پادگان عقب خود را در ۱۲ کیلومتری اندیمشک و با نام پادگان یا موقعیت «شهید زین‌الدین» بنا کرد. از شهدای شاخص این پادگان می‌توان به سرداران شهید مهدی زین‌الدین، رحیم آنجفی، کاوه نیبری، یعقوب‌علی صیدی، مجتبی اکبرزاده و... اشاره کرد. این پادگان پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و پایان جنگ، به عنوان پادگان آموزشی و سپس در سال‌های اعزام کاروان‌های راهیان نور به کربلای خوزستان به عنوان مرکز اردویی و اسکان زائران

سرزمین نور استفاده می‌شود. گفتنی است این پادگان با مساحت ۲۴۰۰ هکتار در ۷ کیلومتری اندیمشک واقع شده است.

فتح‌المبین

زمان اجرا: ۱۳۶۱/۱/۲

مدت اجرا: ۱۰ روز

مکان اجرا: محور شوش، رودخانه کرخه، جاده اهواز - اندیمشک و غرب دزفول

رمز عملیات: یا زهرا (سلام الله علیها)

سازمان‌های عمل‌کننده: سپاه و ارتش

اهداف عملیات: آزادسازی بخش وسیعی از خاک ایران و خارج ساختن شهرهای دزفول، اندیمشک و

جاده اندیمشک - اهواز از برد توپخانه عراق

تعداد مراحل عملیات: چهار مرحله

عملیات فتح‌المبین در ساعت ۳۰ دقیقه بامداد روز دوشنبه ۲ فروردین ۱۳۶۱ با رمز یا زهرا (ع) در جبهه جنوبی در منطقه غرب شوش و دزفول با وسعت حدود ۲۵۰۰ کیلومتر مربع انجام شد. طرح‌ریزی عملیات فتح‌المبین از اواسط آبان ۱۳۶۰ آغاز شده بود.

اول فروردین ماه ۱۳۶۱ در حالی که رزمندگان اسلام برای حمله آماده‌اند و بی‌صبرانه منتظر شنیدن رمز عملیات هستند، به دلایلی از جمله تک عراق به یکی از خطوط عملیاتی، از اعلام شروع حمله خبری نمی‌شود. سلحشوران اسلام هم‌چنان منتظر می‌مانند تا قرارگاه فرماندهی آغاز حمله را اعلام کند.

روز دوم فروردین ماه، مقر مشترک فرماندهی سپاه و ارتش آماده صدور دستور عملیات می‌شود. استخاره به نیت تفأل خیر به قرآن کریم، آیه ۱۷ سوره مبارکه فتح را در مقابل دیدگان فرماندهان جنگ می‌گذارد و بدین ترتیب عملیات، «فتح‌المبین» نامیده می‌شود. در تاریخ ۱۳۶۱/۱/۲ ساعت ۳۰ دقیقه بامداد، پیام رمز شروع عملیات توسط فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، سردار محسن رضایی، و فرمانده نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، سپهبد شهید صیاد شیرازی، صادر می‌شود.

یادمان شهدای فتح‌المبین

یادمان شهدای فتح‌المبین در ۸ کیلومتری شمال غربی شوش و در غرب رودخانه کرخه قرار دارد. در این منطقه، تعدادی از رزمندگان قرارگاه فجر به فرماندهی شهید مجید بقایی شش روز مانده به عملیات فتح‌المبین، به قصد رخنه از انتهای شیارهای المهدی، شلیکا، خنگ، محلات، شیرعلی سلطانی، شهید ربیعی، شهید میرزایی و شهید ترکی با سنگرهای کمین دشمن درگیر شده، تعداد زیادی از آنها در این شیارها به شهادت می‌رسند. در ۱۹ دی ماه ۱۳۸۱، مردم شهیدپرور شهرستان شوش، هشت شهید گمنام را تشییع و در این یادمان به خاک سپردند. در کنار آنها نیز برخی از شیارهای عملیاتی به صورت بازسازی شده قرار دارند که یادآور نبرد حماسی رزمندگان در این منطقه است.

مقام معظم رهبری در منطقه فتح‌المبین: «قدرانی از شما مسافرانی است که از نقاط دور و نزدیک کشور به این مناطق آمده‌اید، با قدم‌های خودتان، با دل‌های خودتان، پیوستگی روحی خودتان را با آن جوانانی، با آن مردانی، با آن دلاورانی که این منطقه، شاهد فداکاری آنهاست، نشان دادید؛ چه در این منطقه - منطقه فتح‌المبین - چه در سایر مناطق خوزستان و چه در مناطق جنگی استان‌های دیگر مثل استان ایلام، استان کرمانشاه، استان کردستان. مردم، مردم کشور، این سنت بسیار ستودنی را از چند سال پیش در پیش گرفتند که بیایند این مناطق را سالیانه - بخصوص در چنین ایامی در اول سال - زیارت کنند. این جا زیارتگاه است.»

نیروهای رزمنده استان مرکزی که در این عملیات شرکت داشتند:

- ۱- گردان ۱۴ معصوم به فرماندهی سرلشگر پاسدار رحیم آنجفی؛ تحت امر تیپ ۸ نجف اشرف در محور رقابیه نقش آفرینی کردند.
 - ۲- گردان امام حسن علیه السلام با فرماندهی جمشید مرادی تحت امر تیپ ۴۶ فجر در محور شوش و عین خوش نقش آفرینی کردند.
 - ۳- یک گروهان با فرماندهی محسن فرخی، تحت امر تیپ ۲۷ محمد رسول الله در دشت حضور پیدا کردند و در ادامه عملیات با استفاده از تانک‌های غنیمتی، جزء پایه‌گذاران لشکر ۳۰ زرهی سپاه پاسداران بودند.
- در این عملیات بیش از ۱۴۰ شهید از استان مرکزی تقدیم انقلاب شد که از میان آنها می‌توان به شهید والا مقام حسن یار محمدی، فرمانده گردان آماده و مهندسی، و شهید حمید (امیر) حسینی (فرمانده محور عملیاتی در عملیات فتح‌المبین) اشاره کرد.

فکه

خلاصه گزارش عملیات:

نام عملیات: والفجر مقدماتی

رمز عملیات: یا الله، یا الله، یا الله

منطقه عملیات: فکه

زمان عملیات: ۱۳۶۱/۱۱/۱۷ تا ۲۱/ ۱۳۶۱/۱۱

هدف: تصرف شهر العماره

فرماندهی عملیات: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

عملیات والفجر مقدماتی:

در حالی که عدم موفقیت در عملیات رمضان، دورنمای پیشروی در شرق بصره را دور از دسترس نشان می‌داد، پیروزی در عملیات محرم و تسلط بر زمین‌های تخت استان میسان، دستیابی به شهر العماره عراق را که به عنوان تهدید هم‌زمان علیه دو شهر بصره و بغداد محسوب می‌شد، امکان‌پذیر کرده بود. به همین منظور و نیز از آن جایی که فرماندهان جنگ ناگزیر بودند در مقابل تجهیزات برتر عراق، زمین سخت را گزینش کرده و درگیری در وضعیت دشوار را به دشمن تحمل کنند، منطق رملی غرب ارتفاعات میشداغ، حد فاصل فکه تا چزابه، برای انجام عملیات سرنوشت ساز والفجر انتخاب گردید.

اهداف عملیات

اهداف مرحله اول عملیات تصرف پل غزیه بود و چنانچه این مرحله از عملیات با موفقیت انجام می‌شد، تصرف شهر العماره به عنوان دومین هدف و هدف نهایی در دستور کار عملیاتی قرار می‌گرفت.

موقعیت منطقه: منطقه عملیاتی والفجر مقدماتی از شمال به میشداغ و برقازه، از جنوب به هورالهویزه از شرق به چزابه و شهر بستان و از غرب به شهر العماره عراق و رودخانه دجله منتهی می‌شود. در منطقه مزبور، رودخانه‌های متعددی وجود دارد؛ از جمله رودخانه دویرج که از کوه‌های شمالی منطقه سرچشمه گرفته و به

هورالسناف می‌ریزد و رودخانه میمه که سرچشمه آن ارتفاعات ایلام است و به هور بن عمران (جنوب هورالسناف) منتهی می‌شود.

فکه منطقه‌ای بیابانی در شمال غربی استان خوزستان و جنوب شرقی استان ایلام است که از جنوب به چزابه و شهر بستان، از شرق به ارتفاعات میشداغ و رقابیه، از شمال غرب به عین خوش و شهر موسیان، از شمال شرق به برقازه و از غرب به استان العماره عراق منتهی می‌شود. فکه به دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم می‌شود.

منطقه فکه، رملی و سرزمین شن‌های روان است. در بخش جنوبی آن رمل و شن‌های روان بیشتر است؛ به گونه‌ای که حرکت کردن بسیار سخت و طاقت‌فرساست. در فکه جنوبی، تعداد روستاها به تعداد انگشتان هم نمی‌رسد و فقط عده‌ای از عشایر در آن زندگی می‌کنند، اما در منطقه فکه شمالی به علت وجود رودخانه دویرج و باران‌های فصلی، روستاهای معدودی وجود دارد.

فکه یکی از محورهای اصلی تجاوز و حمله ارتش عراق به شمال خوزستان بود. لشکر ۱ مکانیزه عراق از این محور به سمت شوش هجوم برد، اما مقاومت یک گروه رزمی از تیپ ۳۷ زرهی شیراز و گروهی از سپاه پاسداران موجب شد دشمن به سختی و با تأخیر از فکه عبور کند.

پس از عملیات فتح المبین که به آزادسازی غرب شوش و دزفول انجامید، فکه همچنان در اشغال دشمن باقی ماند.

در تاریخ ۱۳۶۱/۱۱/۱۷ عملیات والفجر مقدماتی در جنوب فکه انجام شد و رزمندگان توانستند به خطوط دفاعی ارتش عراق نفوذ کنند، اما به علت مقاومت شدید دشمن، موانع بسیار، نداشتن آتش، طولانی بودن مسیر و... رزمندگان به مواضع قبلی بازگشتند. در ۱۰/۲/۱۳۶۵ بعد از گرفتن فاو توسط ایران دشمن به فکه حمله کرد و بیش از هفت کیلومتر پیشروی نمود و تا آخر جنگ این ۷ کیلومتر در عمق منطقه در دست دشمن باقی ماند.

استان

پیکر شهدا عملیات والفجر مقدماتی مدت‌ها در میادین مین، بین موانع و کانال‌ها و... بر زمین ماند تا این که اولین اکیپ‌های تفحص به همت شهید محمودوند در اوایل دهه هفتاد در این سرزمین به تفحص اجساد شهداء مشغول شدند. این گروه توانستند پیکرهای تعداد زیادی از شهداء را به خانواده و شهرهایشان بازگردانند. در این عملیات بیش از ۹۰ شهید از استان مرکزی به فیض شهادت نائل شدند که از میان آنان جا دارد به سردار بی‌سر، شهید محمود جهان‌پناه، فرمانده گردان قمر بنی هاشم (ع) که در این منطقه به شهادت رسید، اشاره

کنیم. هم‌چنین پشتیبانی مهندسی استان مرکزی در دفاع مقدس عبارت است از ۲ گروهان مهندسی رزمی (۷۰۰ نفر) به همراه ۱۱۲ ادوات از تجهیزات راه‌سازی

بستان

نام عملیات: طریق القدس

رمز عملیات: یا حسین(ع)

منطقه عملیات: دشت آزادگان

زمان عملیات: ۸/۹/۱۳۶۰ تا ۹/۱۳۶۰/۱۵

هدف: آزادسازی شهر بستان و ۷۰ روستای منطقه، رسیدن به مرز در منطقه شیب وهورالعظیم، قطع

ارتباط قوای دشمن مستقر در شمال جنوب منطقه و انهدام قوای دشمن

فرماندهی عملیات: مشترک(سپاه و ارتش)

نیروهای عمل کننده (سازمان رزم عملیات): مشترک(سپاه و ارتش)

عملیات طریق القدس از عملیات‌های مشترک سپاه و ارتش در طی جنگ ایران و عراق بود.

هجوم نیروهای عراق پس از ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ سبب به‌تصرف درآمدن بخش وسیعی از خوزستان شد. در تاریخ

۶۰/۱۲/۳۱ ارتفاعات «الله اکبر» تنها ارتفاعات مشرف و موجود در منطقه پس از ۷ ماه به دست ایرانیان افتاد و

نیروهای عراق با دادن تلفات، تا ۱۲ کیلومتری شرق بستان عقب‌نشینی مستقر شدند و سرانجام در ظهر یکشنبه

۸ آذر ۱۳۶۰ طی عملیات موفق طریق القدس شهر بستان و ۷۰ روستای تابعه آن به تصرف نیروهای ایرانی

درآمدند و تا ۶۰/۹/۲۲ منطقه عملیاتی طریق القدس به طور کامل از وجود بعثی‌های عراق پاکسازی شد و پس از

۱۴ روز به‌صورت شبانه‌روزی و سنگین به خصوص در تنگه چزابه، عملیات با موفقیت پایان یافت.

- تصرف تنگه مهم مرزی و استراتژیک چزابه و دسترسی به هورالهیوزه

قطع ارتباط دشمن از شمال و جنوب جبهه(خط عراق) که از خرمشهر تا جبهه‌های درفول در منطقه کرخه و

پل نادری امتداد داشت و با گرفتن بستان و رسیدن نیروهای خودی به تنگه چزابه، این ارتباط و پیوستگی قطع

و جبهه دشمن در منطقه جنوب به دو قسمت شمالی (شمال بستان منطقه عملیاتی فتح المبین) و جنوبی (جنوب بستان، منطقه عملیاتی بیت المقدس) تقسیم شد.

آزادسازی شهر بستان

آزادسازی ۷۰ روستا و ۴۵۰۰ تا ۵۰۰۰ نفر از عشایر محلی

رسیدن به مرز بین المللی در حد فاصل هورالعظیم

آزادسازی منطقه‌ای با وسعت ۳۰۰-۳۵۰ کیلومتر مربع

استان مرکزی

رزمندگان اعزامی از اراک فرماندهی شهید رحیم آنجفی (یک گروهان)

رزمندگان اعزامی شهرستان خمین فرماندهی شهید بهرام شیخی (دو گروهان)

نقش اساسی گردان تصرف و پدافند از پل سابله

منطقه عملیاتی گردان: پل سابله-منطقه عملیاتی طریق القدس

تاریخ نبرد گردان: ۸ الی ۱۵ آذر ماه سال ۱۳۶۰

تعداد رزمندگان: حدود ۵۷۰ نفر

نقش عمده گردان عمل کننده: تصرف و نگهداری پل سابله

از بین ۷۰۰۰ شهید استان مرکزی در این عملیات بیش از ۹۰ شهید به فیض شهادت نائل آمدند که سردارانی همچون محمد زراستوند (مسئول عقیدتی سیاسی و عضو شورای فرماندهی سپاه اراک)، محمد مهدی ثامنی (مسئول شهید روابط عمومی و عضو شورای فرماندهی سپاه اراک) و شهید مهدی ضرغامی (فرمانده دسته) در میان آنان بودند.

پل سابله و نقش استان مرکزی

پل سابله نقطه مقاومت زرهی دشمن در عملیات طریق القدس و جنگ تانک با تن رزمندگان اسلام بود. این پل، نه یک سازه جنگی، که در حقیقت یادگار سرداری است که شاید کمتر کسی از نقش او و نیروهایش در دفاع از مقابل پاتک دشمن پس از آزادسازی بستان طی عملیات طریق القدس اطلاعی داشته باشد، اما دلوری‌های شهید مهدی ضرغامی در حفظ پل سابله هرگز از صفحه تاریخ دفاع مقدس محو نمی‌شود.

نقش پشتیبانی مهندسی استان مرکزی در دفاع مقدس عبارت است از ۱ گروهان مهندسی رزمی (۸۷ نفر) و ۱۳

دستگاه شامل ادوات راه‌سازی

ماهر عبدالرشید، فرمانده سپاه سوم ارتش عراق، در مورد پل سابله به فرمانده گردان خود گفت: «چرا با ۴۰ تانکی که به تو دادم، هنوز نتوانسته‌ای این پل را بگیری؟» و فرمانده گردان در پاسخ گفت: «تمام ایران را آورده‌اند این‌جا!» در حالی که در آن منطقه فقط دسته ۲۲ نفره شهید مهدی ضرغامی حضور داشتند.

امام علی (ع)

نام عملیات: مولای متقیان (ع) - جنگ جزابه

رمز عملیات: یا علی ادرکنی

فرمانده عملیات: سردار حسن باقری

زمان اجرا: ۱۳۶۰/۱۲/۰۱

مدت اجرا: ۱۴ روز

مکان اجرا: منطقه عملیاتی شوش دانیال - محور جنوبی جنگ

اهداف عملیات: دفع پاتک سنگین دشمن در منطقه جزابه و توقف حمله و پیشروی

جزابه منطقه‌ای است در ۱۷ کیلومتری شمال غربی شهر بستان به عرض متغیر دو تا چهار کیلومتر که از شمال به منطقه فکه، از جنوب به شهر بستان، از غرب به خط مرزی ایران و عراق و شمال شرق به ارتفاعات میشداغ محدود می‌شود و بین تپه‌های رملی و هورالهویزه و بر سر جاده مرزی فکه بستان قرار دارد. پاسگاه مرزی سوبله ایران و شیب عراق در غرب آن واقع است. این منطقه به علت قرارگیری در بین هور و تپه‌های رملی یک گلوگاه محسوب می‌شود و به دلیل قرار داشتن در مسیر دستیابی به شهرهای بستان و سوسنگرد از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است. این منطقه یکی از پنج معبر اصلی هجوم ارتش عراق به خوزستان محسوب می‌شود.

در روز ۱۷ بهمن ۱۳۶۰، ارتش بعث عراق دو تیپ، یک لشکر و یک گردان را در آستانه عملیات فتح‌المبین با هدف جلوگیری از انجام عملیات، از نقاط مختلف عراق به تنگه جزابه روانه و حدود سیصد متر در عمق مواضع خودی نفوذ کرد. در پاسخ به این اقدام، هجده گردان از نیروهایی که سپاه پاسداران برای اجرای عملیات فتح‌المبین آماده کرده بود، به تدریج به جزابه اعزام و با دشمن درگیر شدند.

اما موفقیتی به دست نیامد تا این که در تاریخ ۱۳۶۰/۱۲/۱ چهار گردان از سپاه به فرماندهی شهید حسن باقری و دو گردان از ارتش، در عملیاتی با نام مولای متقیان (ع) وارد عمل شدند و این منطقه پس از چهارده روز نبرد طاقت فرسا به طور کامل آزاد شد.

در جریان عملیات خیبر نیز به منظور فریب دشمن عملیات ایذایی والفجر ۶ در تنگ چزابه و دشت چیلان صورت گرفت که متأسفانه قریب به چهارصد نفر از رزمندگان در این عملیات مفقودالثر شدند. اکنون یادمان شهدای چزابه که در محل تنگ چزابه و در غرب جاده فکه-بستان قرار دارد، میزبان هشت شهید گمنام این منطقه است.

استان

سهم استان مرکزی در این عملیات شرکت با یک گروهان مثبت (حدود ۱۰۰ نفر) بود که تحت امر تیپ امام حسین (علیه السلام) وارد عمل شدند و بیش از ۲۰ نفر آن‌ها به شهادت رسیدند نهایتاً رزم شجاعانه و استقامت و پایداری رزمندگان در طول ۱۴ شبانه روز نیروی بی‌امان و پرتلفات طرفین باعث شد تپه را تسخیر کنند و به خط قبلی خودی که در اختیار دشمن بود، حمله کنند و عراقی‌ها را تا خط قبلی خود عقب برانند و بدین ترتیب مشکل این تنگه فوق‌العاده مهم برای هر دو طرف درگیر در جنگ را برای همیشه حل کنند.

خیبر

خلاصه گزارش عملیات:

تصرف جزایر مجنون

نام عملیات: خیبر

رمز عملیات: یا رسول الله (ص)

منطقه عملیات: جبهه جنوبی، هورالهویزه، شرق دجله، القرنه، شرق و شمال بصره.

زمان عملیات: ۱۳۶۲/۱۲/۳ تا ۱۳۶۲/۱۲/۲۲

نوع عملیات: گسترده

هدف: عبور از هور و تهدید و تصرف بصره از شمال

فرماندهی عملیات: مشترک (سپاه و ارتش)

طلائیه از توابع بخش هویزه و دهستان بنی صالح و در منتهی الیه جنوب غربی دشت آزادگان واقع شده است. از جنوب و غرب به کشور عراق و از شرق به کوشک و از شمال به سهراهی فتح و چهار راه برزگر محدود می‌شود. در غرب طلائیه هورالهویزه و سه طرف آن بیابانی خشک است. مرز ایران در محدوده طلائیه به صورت یک زاویه قائمه است که به آن دال طلائیه گفته می‌شود. طلائیه شب‌های زمستانی سرد و روزهای تابستانی بسیار گرمی دارد و در اواسط فصل گرما، حرارت در این منطقه گاهی از پنجاه درجه سانتی گراد هم می‌گذرد. زمین طلائیه هموار و سطح آن پوشیده از خاک و رسوب نمک است.

قبل از شروع رسمی جنگ، دشمن در این منطقه تحرکاتی نظیر تیراندازی به سوی پاسگاه‌های مرزی و احداث سنگر در مقابل آن‌ها، استقرار نیرو و تانک در برابر پاسگاه طلائیه قدیم، اقدام به پروازهای شناسایی بر فراز منطقه و بازداشت صیادان بومی انجام می‌داد.

با آغاز رسمی جنگ، این منطقه یکی از محورهای اصلی هجوم به خوزستان بود و در همان روزهای اول جنگ توسط لشکر ۵ مکانیزه عراق سقوط کرد و تا عملیات بیت المقدس این منطقه در اشغال کامل عراق بود. در مرحله دوم عملیات بیت المقدس که دشمن از جنوب کرخه نور به سوی مرز عقب‌نشینی کرد، مواضع خود را در مجاورت طلائیه مستحکم نمود و مجهزترین موانع و استحکامات خود را شامل انواع دژ، میداین مین، تله‌های انفجاری، سنگرهای بتنی و سیم‌های خاردار و خاکریزهای مثلی در این مناطق ایجاد نمود.

این منطقه یکی از محورهای مهم عملیات خیبر و کلید مهم پیروزی این عملیات بود که تنها راه زمینی ارتباطی و پشتیبانی منطقه عملیاتی را تأمین می‌کرد؛ چرا که تصرف طلائیه به معنی تثبیت پیشروی ایران در هور بود. در عملیات خیبر رزمندگان باید از این منطقه به جزایر مجنون شمالی و جنوبی و تأسیسات آن شامل دکل‌های برق، دکل‌های تقویتی رادیو و تلویزیون، کارخانه‌های کاغذسازی و جاده‌های نفت یورش می‌بردند. در مرحله دوم عملیات خیبر، تمرکز آتش دشمن در طلائیه که زمینی بسیار محدود را شامل می‌شد، فوق‌العاده سنگین بود؛ به طوری که در یک لحظه ده‌ها قبضه سلاح منحنی‌زن از جمله توپ و خمپاره، هم‌زمان بر روی این نقطه آتش می‌ریختند و به قول رزمندگان زمین را شخم می‌زدند. میزان اجرای آتش توپ‌خانه و ادوات ارتش عراق در این منطقه را بیش از ده‌ها هزار گلوله توپ، کاتیوشا و خمپاره تخمین زده‌اند. چنان که شهید عبدالله میثمی که در آنجا حاضر بود، گفت: «هرکس در طلائیه ایستاد، اگر در کربلا هم می‌بود، می‌ایستاد...» پس از آن که محور زید با عدم موفقیت مواجه شد، حسین خرازی فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین(ع) فراخوانده شد تا مأموریت طلائیه به وی واگذار شود. او نیز یک دست خود را در این منطقه از دست داد. پس از جنگ، در این مکان مقرری برای

جستجوی پیکر مطهر شهدا دایر شد و در همان مکانی که تعداد زیادی از شهدا کشف شد، حسینیه‌ای به نام حضرت عباس(ع) بنا گردید که در آن پنج شهید گمنام به خاک سپرده شده است. این یادمان در هشت کیلومتری غرب پاسگاه طلائیه قدیم و در منتهی الیه جنوب غربی مرز(در نزدیکی قسمت دال طلائیه) واقع شده است و در فاصله ۳۰۰ متری سه راهی شهادت طلائیه قرار دارد.

استان

نیروی عملیاتی در قالب گردان علی ابن ابی طالب، ولیعصر، روح الله و چندین گردان دیگر در قالب طرح «لیک یا خمینی» تحت سازمان رزمی لشکر ۱۷ علی ابن ابیطالب شرکت کردند. گردان‌های خط‌شکن خطوط جزایر شمالی و جنوبی، پاکسازی ضلع شرقی و جنوبی جزیره جنوبی با درگیری‌های نزدیک و تن‌به‌تن و مقابله با ورود عراقی‌ها به جزیره در سخت‌ترین موقعیت‌ها را برعهده داشتند؛ آن هم در شرایطی که حتی یک موشک آر پی جی، یک نارنجک و فشنگ هم در مقابل نفرات و تانک‌های دشمن نداشتند. در این عملیات بیش از ۲۰۰ شهید از استان مرکزی به فیض شهادت نائل آمدند که در بین آن‌ها سردارانی همچون علی اصغر فتاحی (فرمانده گردان علی ابن ابیطالب)، جعفر صالحی (فرمانده گردان مهندسی)، ذبیح الله عابدی و حسین ساعدی (فرمانده گردان روح الله خمین) حضور داشتند. نقش پشتیبانی مهندسی استان مرکزی در این عملیات عبارت بود از یک گردان (۳۱۳ نفر) مهندسی رزمی به همراه ۷۱ وسیله از ادوات راه‌سازی.

عملیات محرم

مرحله اول: مرحله نخست این عملیات در ساعت ۲۲:۰۸ روز ۱۰ آبان ۱۳۶۱ آغاز شد و نیروهای ایرانی توانستند در کمتر از نیم ساعت، شماری از نیروهای عراقی را به اسارت در آورده و در محور دیگر نیز نیروهای دشمن به استعداد یک تیپ را به محاصره در آورده و بیشتر آن‌ها را اسیر کنند. در طی مرحله اول این عملیات، ۵۵۰ کیلومتر مربع از خاک ایران از جمله ارتفاعات مهم منطقه، پل چم سری، حوزه نفتی بیات، نهر عنبر، شهر میمه و موسیان آزاد و جاده عین خوش به دهلران از تیررس نیروهای عراقی خارج شد و شهرک طیب عراق نیز تحت اشراف قوای ایرانی قرار گرفت.

مرحله دوم: مرحله دوم عملیات محرم در ساعت ۲:۳۰ بامداد سه شنبه ۱۱ آبان آغاز شد و نیروهای ایرانی محاصره دشمن را کامل کردند. هم‌چنین ۱۵۰ کیلومتر مربع از زمین‌های اشغال‌شده آزاد و تعدادی از نیروهای عراقی به اسارت درآمدند.

مرحله سوم: این مرحله در ساعت ۲۲ روز ۱۵ آبان آغاز شد و هدف آن تصرف همه بلندی‌های غرب حمیرین و جاده‌ها و مراکز مهم عملیاتی و تأمین تجهیزات لازم برای جاده آسفالته چم سری، شرهانی و زبیدات و جاده شوسه زبیدات - طیب بود. در این مرحله ۳۰۰ کیلومتر مربع از خاک عراق شامل پاسگاه‌های زبیدات، شرهانی و ابوغریب، هم‌چنین تأسیسات نفتی شامل حدود ۳۵ حلقه چاه نفت به تصرف نیروهای ایرانی درآمد. این مرحله که مرحله آخر عملیات محرم بود، در ساعت ۸ صبح روز ۱۶ آبان ۱۳۶۱ خاتمه یافت.

عملیات محرم نخستین عملیاتی بود که مهدی زین‌الدین فرماندهی آن را بر عهده داشت. او این مسئولیت مهم را در حالی بر عهده گرفت که تنها ۲۳ سال داشت.

تیپ ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) به فرماندهی شهید مهدی زین‌الدین یکی از یگان‌های شرکت‌کننده در عملیات محرم بود. در این عملیات، نیروها پس از شناسایی منطقه، به کانال‌های دشمن برخوردند که عبور نیروها را با مشکل مواجه کرده بود. در این شرایط، شهید زین‌الدین با نبوغ نظامی خود، این تنگنا را به یک فرصت تبدیل کرد. ایده او این بود که با کمک این کانال‌ها، رزمنده‌ها از دید دشمن پنهان شوند و طی یک غافلگیری، به آن‌ها ضربه بزنند. همین‌طور هم شد و شب هشتم آبان ماه ۱۳۶۱، یعنی یک روز قبل از آغاز عملیات، سه گردان از بچه‌های تیپ ۱۷ به این کانال‌ها هدایت شدند. این گردان‌ها آن شب و روز بعدش را در همان کانال مخفی ماندند و شامگاه نهم آبان ماه، به ناگاه از درون کانال‌ها بیرون آمدند و در یک غافلگیری، ارتفاع ۴۰۲ را که به عنوان یکی از مهم‌ترین بلندی‌های ارتفاعات حمیرین شناخته می‌شدند، آزاد کردند. غافلگیری دشمن به قدری بود که خیلی از آن‌ها حتی فرصت نکردند از خود دفاع کنند؛ چون اصلاً فکر نمی‌کردند نیروهای ایرانی به این اندازه به آن‌ها نزدیک شده باشند. اگر کانال‌ها نبودند و رزمنده‌ها می‌خواستند از خط خودی به دشمن بزنند، حداقل می‌بایست چند ساعت بعد به خط دشمن می‌رسیدند، اما با ابتکار و هوش شهید زین‌الدین، این مسیر کوتاه‌تر و عملیات پیروز شد.

استان

در این عملیات، گردان‌های ولی عصر، موسی بن جعفر، روح الله، حضرت رسول (ص)، امام رضا (ع) و امام هادی (ع) از استان مرکزی در این عملیات شرکت داشتند.

نقش پشتیبانی مهندسی استان مرکزی در دفاع مقدس عبارت است از یک گروهان مهندسی رزمی (۲۰ نفر) به همراه ۱۳۰ اکیپ مهندسی رزمی مجهز به دستگاه‌های راه‌سازی.

فرماندهان شهید این عملیات: ناصر اسماعیلی جانشین گردان، شهید حبیب الله شمسى (هنرمند)، مهدى غفارى، فرمانده واحد مخابرات لشگر ۴۲ قدر، و علیرضا فروتن

عملیات رمضان

نام عملیات: رمضان

زمان اجرا: ۱۳۶۱/۴/۲۳

رمز عملیات: یا صاحب الزمان ادرکنی

مکان اجرا: منطقه عملیاتی شلمچه - شمال غربی خرمشهر و شرق بصره

سازمان‌های عمل‌کننده: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروهای ارتش جمهوری اسلامی

اهداف عملیات: فتح منطقه‌ای از خاک عراق و گرفتن امتیاز اراضی برای پایان عادلانه جنگ

صدام پس از اشغال خرمشهر و به بهانه حمله سراسری اسرائیل به جنوب لبنان، قصد داشت جنگ را خاتمه داده و امتیاز خرمشهر را برای خود نگه دارد. از سوی دیگر، فرماندهان ایرانی با اطلاع از این قصد بر آن شدند تا با فتح منطقه‌ای از خاک عراق و گرفتن امتیاز اراضی، پایان عادلانه‌ای به جنگ بدهند. به این ترتیب عملیات «رمضان» در چهار محور و پنج مرحله از سوی فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران طراحی گردید تا با عبور از خط مرز بین‌المللی، یک زمین مثلث شکل به وسعت ۱۶۰۰ کیلومتر مربع در شرق بصره و پشت رودخانه شط العرب تصرف شود. این منطقه از شمال به «کوشک» و «طلاییه» و پاسگاه‌های مرزی ایران (در جنوب هویزه و حاشیه جنوبی «هورالهویزه») و از غرب به رودخانه اروند - (شط العرب) در نقطه تلاقی دجله و فرات در شهر القرنه - تا شلمچه در غرب خرمشهر و از شرق به خط مرزی شمالی - جنوبی و از (کوشک تا شلمچه) منتهی می‌شد. مهندسی عراق در منطقه شمال غربی «بصره» و «تنومه» با کار سنگین، هدفمند، شبانه‌روزی و با شناختی که از چگونگی تهاجمات ما به دست آورده بود، خطوط پدافندی عراق را با ساخت یک کانال به طول ۳۰ و عرض ۱ کیلومتر - که مختص پرورش ماهی بود - با پمپاژ آب و احداث موانع و کمین و سنگرهای تیربار به عنوان مانعی اساسی و بازدارنده از حملات احتمالی نیروهای ایرانی به سوی بصره تدارک دیدند. هم‌چنین در منطقه - روبروی شلمچه - آب رها کردند تا از هرگونه تردد نیروهای زرهی و پیاده، ممانعت به عمل آید.

عملیات رمضان با کمترین شناخت از ایجاد موانع جدید و اندیشه پیرامون آن‌ها، در شب ۲۱ ماه مبارک رمضان و سالروز شهادت امام علی (ع) مطابق با ۱۳۶۱/۵/۲۳ در ساعت ۲۱ و ۳۰ دقیقه با رمز «یا صاحب الزمان ادرکنی» در منطقه عملیاتی شلمچه در شرق بصره آغاز شد. در این حمله ۱۰ تیپ از سپاه و دو لشکر از نیروی زمینی ارتش حضور داشتند که تحت امر ۴ قرارگاه عملیاتی کار می‌کردند.

در مرحله نخست به علت موانع و استحکامات پدافند مثلثی شکل و میادین مین فراوان، نیروهای ایرانی نتوانستند با سرعت عمل به تمامی اهداف مورد نظر دست پیدا کنند. لذا با روشن شدن هوا از ادامه پیشروی خودداری شد؛ اما در محور جنوبی - جنوب پاسگاه زید - چهار تیپ از سپاه و دو تیپ از ارتش توانستند با سرعت عمل چشم‌گیری همه مواضع دشمن را در هم کوبیده و تا عمق ۳۰ کیلومتری مواضع عراقی‌ها رسیده و خود را به نهر «کتیبان» شرق اروند و بعد از کانال «ماهگیری» برسانند، به گونه‌ای که به قرارگاه لشکر ۹ زرهی عراق دست یافته، ضمن به غنیمت گرفتن خودروی بنز فرماندهی، قرارگاه را منهدم نمودند. علی‌رغم این موفقیت، جناح راست نیروها باز مانده بود و با روشن شدن هوا عراقی‌ها با یک لشکر زرهی فشار اصلی را معطوف به این منطقه کرده و از تأمین جناح نیروهای پیشرو ایرانی ممانعت به عمل آوردند.

استان

یک گروهان از خمین، یک گروهان از ساوه و سه گردان از اراک به نمایندگی از استان مرکزی در این عملیات برای دفاع از خاک کشور، دلاورانه جنگیدند.

نقش اساسی گردان: حضور در مراحل پنجگانه عملیات

منطقه عملیاتی گردان: شلمچه، محور پاسگاه زید

تاریخ نبرد گردان: ۶۱/۴/۲۳

تعداد رزمندگان: حدود ۶۰۰ نفر

تعداد شهدا: قریب به ۱۸۷ شهید

در این عملیات، ۷۲ نفر از رزمندگان شهرستان اراک در مقابل پاسگاه زید (در عمق خاک عراق) شهید و مفقودالایر شدند.

فرماندهان شهید این عملیات سردار شهید ناصر بختیاری، فرمانده محور و محمد طاهر لطفی، فرمانده گردان شهید دلاک بودند.

خرمشهر

نام عملیات: بیت المقدس

رمز عملیات: یا علی ابن ابی طالب (ع)

منطقه عملیات: غرب رودخانه کارون و شهرستان خرمشهر

زمان عملیات: ۱۰/۲/۱۳۶۱ تا ۳/۳/۱۳۶۱

نوع عملیات: گسترده

هدف: آزادسازی شهرهای خرمشهر و هویزه و جاده اهواز - خرمشهر، خارج ساختن شهرهای

اهواز، حمیدیه، سوسنگرد و جاده اهواز - آبادان از برد توپخانه دشمن و تأمین مرز بین المللی

فرماندهی عملیات: مشترک (سپاه و ارتش)

مرحله عملیات: در ساعت ۲۲:۳۰ اول خرداد ۱۳۶۱ تلاش برای آزادسازی خرمشهر با رمز «بسم الله القاسم یا علی ابن ابی طالب (ع)» آغاز شد. در برابر این تک سریع و غافلگیرانه، نیروهای عراقی دچار وحشت و سرگردانی شدید شدند و نتوانستند واکنش مهمی از خود نشان دهند و ارتباط یگان‌های دشمن با یکدیگر قطع شد. فرار افسران و درجه‌داران و سربازان عراقی از خرمشهر، گویای ازهم‌پاشیدگی سازمان یگان‌های دشمن بود که در شهر مستقر بودند. در روز دوم خرداد نتیجه پیکار بسیار درخشان بود و قرارگاه کربلا به هدف خود که احاطه کامل خرمشهر بود، رسید. تعداد اسرای عراقی در این روز از ۲۸۳۰ نفر تجاوز کرد و یگان‌هایی از دشمن که در منطقه بین نهر عریض و شلمچه مستقر بودند، به میزان زیاد منهدم شدند. با وجود حضور گسترده هواپیماهای عراقی در آسمان منطقه، عقابان تیزپرواز نیروی هوایی ارتش در پشتیبانی از یگان‌های رزمنده، در صحنه عملیات بیت المقدس حضوری فعال داشتند و با بمباران پل شناور عراقی‌ها بر روی شط العرب و مناطق تجمع آنان در آن سوی رودخانه، نقش ارزنده‌ای در آزادسازی خرمشهر ایفا کردند. در اواخر روز دوم خرداد، قرارگاه کربلا پس از بررسی آخرین وضعیت، تصمیم گرفت تا نیروها با ورود به شهر، آن را از لوث وجود نیروهای عراقی پاک گردانند.

در ساعت سه بامداد روز سوم خرداد واحدهایی از رزمندگان ایران به آن سوی رودخانه وارد شدند. از طرف دیگر جمعی از نیروهای عراقی با استفاده از تاریکی شب و قایق اقدام به فرار کردند که تعدادی از این قایق‌ها توسط تکاوران نیروی دریایی هدف قرار گرفت و سرنشینان آن‌ها غرق شدند. نیروهای عراقی از سمت شلمچه ۳ بار اقدام به پاتک کردند و تلاش نمودند تا از طریق جاده شلمچه - خرمشهر حلقه محاصره خرمشهر را بشکنند، اما هر بار با

پایداری و مقاومت دلاورانه رزمندگان ایرانی مواجه شدند و با دادن خساراتی عقب نشینی کردند. در ساعت ۱۱ صبح روز سوم خرداد، در حالی که درگیری شدیدی بین قوای ایرانی و نیروهای عراقی در شمال نهر خین جریان داشت و دشمن در فکر شکستن حلقه محاصره خرمشهر بود، رزمندگان ایرانی از جناح غرب و خیابان کشتارگاه وارد شهر شدند. ناحیه گمرک خرمشهر در کنار اروند اندکی مقاومت کرد که آن هم به سرعت در هم شکسته شد. در ساعت ۱۲ قوای ایران از سمت شمال و شرق وارد شهر شدند و نیروهای متجاوز بعثی که ۲۴ ساعت در محاصره کامل قرار داشتند، راهی جز اسارت یا فرار و یا کشته شدن نداشتند. بدین جهت واحدهای عراقی گروه گروه به اسارت رزمندگان اسلام در آمدند. در ساعت ۲ بعد از ظهر، خرمشهر به طور کامل آزاد شد و پرچم پرافتخار جمهوری اسلامی ایران بر فراز «مسجد جامع» و پل تخریب شده خرمشهر به اهتزاز درآمد. بدین ترتیب این شهر مقاوم که پس از ۳۵ روز پایداری و مقاومت در ۴ آبان ۱۳۵۹ به اشغال دشمن درآمده بود، پس از ۵۷۸ روز (۱۹ ماه) اسارت، بار دیگر به آغوش گرم میهن اسلامی بازگشت و پیکره پاک آن از لوٹ وجود متجاوزان تطهیر گردید.

نتیجه: طی عملیات بیت المقدس ۵۰۳۸ کیلومتر مربع از اراضی اشغال شده، از جمله شهرهای خرمشهر و هویزه و نیز پادگان حمید و جاده اهواز-خرمشهر آزاد شدند.

استان مرکزی

استان مرکزی در این عملیات با ۴ گردان در تیپ ۲۲ بدر شامل گردان امام علی (ع) (از رزمندگان شهر ساوه)، گردان امام حسن مجتبی (ع) (از رزمندگان اراک)، گردان امام حسین (ع) (از رزمندگان اراک)، گردان امام سجاد (ع) (از رزمندگان اراک)

و یک گردان در تیپ ۷ ولیعصر، هم‌چنین یک گروهان در تیپ زرهی تازه تأسیس سپاه پاسداران، یک گروهان زرهی (از رزمندگان اراک)، یک گردان مهندسی رزمی به همراه بیش از ۱۲ دستگاه ادوات سنگین، تحت امر قرارگاه کربلا در این عملیات شرکت داشته‌اند.

کارنامه حضور مردم استان مرکزی در این عملیات به خون ۲۹۰ شهید گلگون گردیده است.

فرماندهان شهید حاضر در این عملیات نیازعلی طالبی (فرمانده گردان)، جانبازان روح الله، سرتیپ دوم یداله راجیان (فرمانده لجستیک) و شهید خلیل ملا طاهری (فرمانده گردان روح اله خمین) بودند.

زمان اجرا: ۱۳۶۵/۱۰/۳

مدت اجرا: ۲ روز

رمز عملیات: محمد رسول الله (ص)

مکان اجرا: جنوب بصره - شرق و غرب اروند رود - شلمچه و ابو الخصب (پتروشیمی)

سازمان‌های عمل‌کننده: رزمندگان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

اهداف عملیات: تهدید شهر بصره از سمت جنوب و تصرف جزیره ام الرصاص و ابو الخصب عراق و محاصره

نیروهای دشمن در شبه جزیره

طرح عملیات

چهار منطقه شلمچه، ابو الخصب، مقابل ام الرصاص و جزیره مینو به این دلیل که به لحاظ مانور، آتش، عقبه و پشتیبانی به هم وابسته‌اند، برای انجام این عملیات بزرگ انتخاب شدند. بر همین اساس، هر یک از چهار منطقه فوق به عنوان خط حد یک قرارگاه عملیاتی تعیین شدند:

قرارگاه نجف: از شمال پنج ضلعی شلمچه تا جزایر بوارین و ام الطویله پیشروی در محور شلمچه.

قرارگاه قدس: انجام حرکت اصلی عملیات با عبور از تنگه ام الرصاص - بوارین و پیشروی در محور پتروشیمی و ابو الخصب.

قرارگاه کربلا: مقابله با پاتک دشمن از مقابل جزیره ام الرصاص، تامین کل منطقه و پیشروی تا جاده دوم و سوم.

قرارگاه نوح: تامین جناح چپ و پیشروی در مقابل جزیره مینو.

هم‌چنین، یگان‌های تحت امر این قرارگاه‌ها می‌بایست طی شش مرحله به اهداف نهایی خود - از شمال به تنومه و از جنوب به پشت کانال بصره می‌رسیدند.

شرح عملیات: عملیات می‌بایست در ساعت ۲۲:۳۰ مورخ ۱۳۶۵/۱۰/۳ آغاز می‌شد. به همین خاطر غواص‌های خودی ساعاتی قبل به درون آب رفته و به سمت خط دشمن حرکت کردند. در این میان، نیروهای دشمن که کاملاً آماده و هوشیار بودند، ضمن پرتاب منور، با تیربار و خمپاره به طرف نیروهای خودی شلیک می‌کردند.

در مجموع، عملیات خارج از کنترل و هدایت فرماندهی قرار گرفته بود و قبل از هر دستوری، یگان‌ها با توجه به نوع وضعیت و هوشیاری و عکس‌العمل دشمن، به محض رسیدن به ساحل، درگیری را آغاز می‌کردند. در این حال، رمز عملیات حدود ساعت ۲۲:۴۵ اعلام شد و نیروهای عمل‌کننده فقط توانستند در جزایر سهیل، قطعه بوارین، ام الرصاص، ام البابی و بلجانیه نفوذ کنند و در بعضی مناطق نیز به صورت موضعی رخنه نمایند. در مقابل، دشمن با پرتاب پی‌درپی منور و اجرای چند مورد بمباران کنار نهر عرایض (عقبه برخی از یگان‌ها) و همچنین اجرای آتش مؤثر روی رودخانه اروند، کارون و عرایض، عملاً سازمان غواص‌ها و نیز نیروهای موج دوم و سوم را به هم زد؛ به طوری که نیروهای یگان‌های مجاور پراکنده شده، نمی‌توانستند روی هدف‌های خاص عمل نمایند. یکی از مناطق حساس عملیات، دو جزیره ام الرصاص و بوارین بود که به رغم ورود و رخنه رزمندگان به این دو نقطه استراتژیک و تلاش بسیاری که برای تثبیت آن انجام شد، به خاطر مقاومت و هوشیاری دشمن امکان ادامه درگیری از میان رفت. دشمن با شلیک پرحجم تیربار روی آب، از عبور نیروها (از حد فاصل بین ام الرصاص و بوارین) جلوگیری کرد. همچنین به خاطر حساسیتی که دشمن نسبت به ام الرصاص داشت، در پدافند آن از ۹ رده مانع طبیعی و مصنوعی بهره می‌برد؛ به طوری که هرگاه از هر خط عقب رانده می‌شد، در خط بعدی که نسبت به خط قبلی اشرف و تسلط داشت، مقاومت می‌کرد. در این شرایط امکان ادامه عملیات میسر نبود، لذا به منظور حفظ قوا و طراحی مجدد برای عملیات آتی، از ادامه نبرد اجتناب شد.

استان

از استان مرکزی در این عملیات گردان‌های کوثر، ولی عصر، امام حسین (ع)، روح اله و امام رضا (ع) شرکت داشتند که در پایان ۳ روز درگیری بیش از ۱۲۵ نفر از فرزندان این مرز و بوم به فیض شهادت نائل آمدند. در این بین، نام شهیدان حجت الاسلام مجتبی اکبرزاده، مسئول عقیدتی لشکر ۱۷، شهید سید عباس میرهادی، فرمانده دلاور گردان امام رضا (ع)، رضا جلالی، معاون گردان و فرمانده گروهان یکم گردان امام حسین، عزت الله مرادی، معاون گردان، نصرالله راستگردانی، فرمانده گروهان سوم، حسین غیاث آبادی، فرمانده گروهان دوم و همچنین اکبر رودبارانی، مسعود محمودی، محمود سلیم آبادی، علی عاشوری، علی امامی، احمد قاسمی بهرام گودرزی، احمد زکی، عباس رحیمی، محسن ملکی، محمد حسنی، علی حاج علی بیگی، ناصر فیضی، محمد جواد محمد قلی، حجت علی قلعه نویی، محمد ابراهیم ابو تراب، سالار پارسا و ده‌ها شهید عزیز و بزرگ دیگر برای همیشه در تاریخ میهن عزیزمان ماندگار شدند.

کربلای ۵

زمان اجرا: ۱۰/۱۹/۱۳۶۵

مدت اجرا: ۷۰ روز

رمز عملیات: یا زهرا(سلام الله علیها)

مکان اجرا: منطقه عمومی شرق بصره - محور جنوبی بصره

اهداف عملیات: انهدام ماشین جنگی دشمن، گشودن راه برای سرنوشت جنگ، پاسخ به انتظارات مردم و

تهدید شهر بصره

عملیات کربلای ۵؛ انهدام قوی ترین دژ دشمن

این عملیات در ساعت ۱ و ۳۰ دقیقه بامداد ۱۹ دی ماه ۱۳۶۵ با رمز «یا زهرا(سلام الله علیها)» آغاز شد و تا اندازه‌ای انتظارات مردم را برآورده ساخت. این عملیات تا پایان سال ۱۳۶۵ ادامه یافت و به لحاظ مقاومت و جنگندگی نیروهای ایران در شرایط بسیار مشکل پیچیدگی دژهای مستحکم دشمن، یکی از بزرگترین نبردهای تمام دوران جنگ تحمیلی محسوب می‌شود. منطقه عمومی شرق بصره به‌خاطر اهمیت سیاسی و نظامی آن، همواره جایگاهی قابل توجه در اندیشه طراحان جنگ ایران و عراق داشته است. پس از فتح خرمشهر، تسلط بر شلمچه عراق به عنوان یکی از معابر وصولی شهر بصره، در زمره اهداف مهم قوای نظامی بود. عملیات کربلای پنج بهترین موقعیت برای عملی ساختن این ایده بود. پیشروی سریع نیروها که ناشی از پیروزی دشمن در کربلای ۴ بود، سبب شد رزمندگان ما در ساعات اولیه حمله، از سیل‌بند و مواضع دشمن در شرق «کانال ماهی» عبور کنند. رسیدن به این کانال و توسعه وضعیت نیروهای خودی، نشان‌گر غافلگیری دشمن در این محور بود. اخبار و اطلاعات واصله از وضعیت نسبتاً مناسب نیروهای خط‌شکن حکایت می‌کرد. ادامه این تلاش‌ها در روز نخست، منجر به تصرف مثلث غرب کانال ماهی معروف به «کانال زوجی» شد. در محور «پنج ضلعی»، تلاش دشمن منحصراً مقاومت در یک قرارگاه فرماندهی تیپ بود و نیروهای رزمنده و زرهی سپاه با استفاده از تانک‌های غنیمتی توانستند بیشتر پایگاه‌های موجود در این محور را به تصرف خود درآورند. درگیری در جزیره «بوارین» در ساعات نخستین عملیات، بیشتر بدین منظور بود که دشمن احساس کند در سراسر خط درگیری وجود دارد تا فرصت تمرکز نیرو را نداشته باشد. هم‌چنین در پاسگاه «بویان» که جناح راست عملیات بود، رزمندگان به سختی موفق شدند منطقه را آزاد کنند. در روزهای بعد، پاتک‌های سنگین دشمن از محورهای مختلف آغاز شد و از طرفی عملیات و درگیری نیروهای خودی نیز

ادامه پیدا کرد. در مجموع، مقاومت و ایستادگی نیروها زیر آتش شدید دشمن، با وجود کمبود مهمات و بسته شدن چند راه تدارکاتی و کمک‌رسانی، بی‌نظیر بود. در محور کانال پرورش ماهی، این درگیری‌ها به اوج خود رسید و تنها پل ارتباطی که به رزمندگان مستقر در این محور آذوقه و مهمات می‌رساند، بی‌وقفه زیر آتش سنگین عراق بود. گذشته از نقش اساسی عملیات کربلای ۵ در پیدایش یک امکان تازه برای اجرای آتش‌پی‌درپی بر روی شهر بصره، تلاشی وسیع‌تر برای انهدام قسمت دیگری از ارتش عراق (حتی بیشتر از فاو)، از جمله دستاوردهای مهم نظامی کربلای ۵ بود. تلفات دشمن در کربلای ۵ به مراتب بیشتر از والفجر ۸ بود، به گونه‌ای که حتی تحلیلگران غرب ناچار به اعتراف گوشه‌هایی از این مسئله شدند. شلمچه به منزله یکی از قوی‌ترین دژهای دشمن و دیواری غیر قابل نفوذ برای عراق بود و همین اعتماد بیش از اندازه نسبت به منطقه، تأثیر به‌سزایی در غافلگیری دشمن داشت. این عملیات با انجام چندین عملیات محدود که بعدها «عملیات تکمیلی» نام گرفت، کامل شد. عملیات‌های تکمیلی باعث تثبیت و ترمیم خطوط پدافندی نیروهای ایرانی گردید.

بازتاب عملیات کربلای ۵

شکستن خطوط و استحکامات و پیشروی در شرق بصره، توانایی‌ها و قابلیت‌های نظامی عراق را بار دیگر زیر سؤال برد؛ چنان که روزنامه آبرور چاپ پاریس به نقل از کارشناسان غربی نوشت: «برای اولین بار از آغاز جنگ تاکنون، ناظران و کارشناسان غربی در مورد امکانات دفاعی عراق دچار تردید شده‌اند». هم‌چنین تأکید بر توانایی نظامی ایران، بخشی دیگری از تحلیل‌های ارائه‌شده در رسانه‌های خبری بود؛ چنان که رادیو بی. بی. سی طی تحلیل در همین زمینه، با توجه به تجربه سپاه در عملیات فاو و عبور از رودخانه اروند، ضمن اشاره به عبور از منطقه آب‌گرفتگی و کانال پرورش ماهی در عملیات کربلای ۵ گفت: «موفقیت ایران در عبور از دریاچه ماهی، یک بار دیگر توانایی ایران در عبور از آبراه‌ها نشان می‌دهد.»

هفته‌نامه نیوزویک نیز ضمن تأکید بر پیروزی ایران در عملیات کربلای ۵، به شرایط پیروزی ایران بر عراق اشاره کرد و نوشت: «تهاجم ایرانی‌ها در نزدیکی بصره، حداقل یک چیز را در خصوص جنگ ایران و عراق تغییر داده و آن این مسئله است که برای اولین بار طی چند سال گذشته، این احتمال را که یک طرف حقیقتاً بر دیگری پیروز شود، مطرح ساخته است.»

استان

گردان‌های امام حسین «ع»، ولی عصر «ع»، امام رضا «ع»، امام حسن «ع» و جواد الائمه «ع» از استان مرکزی در این عملیات حضور داشتند.

منطقه عملیاتی گردان: شلمچه-باغ رضوان

تاریخ عملیات: ۶۵/۱۰/۱۹

تعداد رزمندگان: قریب به ۱۶۰۰ نفر

نقش عمده گردان عمل کننده: شرکت مستقیم در عملیات به عنوان خط شکن و سپس به عنوان نیروی پدافند کننده و حفظ مناطق آزاد شده از دست دشمن در منطقه.

تعداد شهدا: قریب به ۴۹۰ شهید از جمله بسیاری از پیشکسوتان نظامی.

فرماندهان شهید این عملیات عبارت اند از محمد حسن الله داد (مسئول طرح و عملیات لشگر ۱۷)، کاوه نبیری (فرمانده تیپ دوم لشگر ۱۷)، مصطفی مرادی (مسئول تدارکات لشگر ۴۲ قدر)، سید احمد حسینی (جانشین فرمانده لشگر ۴۲ قدر)، محمد اکبری، محمد نادری (مسئول معراج شهدای اهواز)، سید حسن موسوی، سید علی اصغر حسینی، مهدی ناصری (فرمانده گردان ولیعصر ساوه)، مجید مقیمی (مسئول بهداری لشگر ۴۲ قدر)، سید نظام جلالی (جانشین طرح و عملیات لشگر ۱۷)، محمد حسن علی بخشی، سید مهدی موسوی.

همچنین نقش پشتیبانی مهندسی استان مرکزی در این عملیات در دو گردان (۶۰۰ نفر) مهندسی رزمی همراه ۸۸ دستگاه ادوات و تجهیزات راه سازی خلاصه می شد.

آبادان

زمان اجرا: ۱۳۶۰/۷/۵

مدت اجرا: ۲ روز

مکان اجرا: شرق رود کارون - آبادان

رمز عملیات: نصر من الله و فتح قریب

اهداف عملیات: اجرای فرمان امام مبنی بر شکست حصر آبادان با تصرف ۳ پل کارون و قطع ارتباطی نیروهای دشمن با یکدیگر در شرق و غرب کارون.

شکست حصر آبادان

در نخستین ماه‌های سال ۱۳۶۰ شهید یوسف کلاهدوز قائم مقام وقت فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، طرح شکست حصر آبادان را که توسط شهید حسن باقری طراحی شده بود، به شورای عالی دفاع ارائه داد. پس از تصویب طرح و هماهنگی با نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی و نیروهای تحت امر سپاه پاسداران، چگونگی انجام و نحوه ادغام نیروها، هم‌چنین نام حمله، روز و ساعت آن مشخص شد.

موقعیت جغرافیایی زمین و طرز گسترش و آرایش یگان‌های ارتش عراق در منطقه به گونه‌ای بود که با یک حمله غافلگیرانه و محاصره برق‌آسا، می‌توانست ضربه کمرشکنی به دشمن وارد سازد. فراتر از همه انگیزه‌هایی که برای عمل در شرق رود کارون و پاک‌سازی دشمن در آن منطقه به لحاظ سیاسی و نظامی وجود داشت، نظر صریح فرمانده کل قوا، امام خمینی مبنی بر این بود که حصر آبادان باید شکسته شود.

این فرمان پس از گذشت یک سال از آغاز جنگ و محاصره شهر ساحلی آبادان، هم‌چنان به صورت یک مسئولیت بر دوش فرماندهان و به‌ویژه ارتشیان لشکر ۷۷ خراسان که در آن منطقه مستقر بودند، سنگینی می‌کرد. سرانجام در ساعت ۱ بامداد پنجم مهرماه ۱۳۶۰، نخستین عملیات گسترده و مشترک ارتش و سپاه با نام «ثامن الائمه (ع)» و با رمز «نصر من الله و فتح قریب» به منظور تصرف پل‌های روی کارون و قطع حلقه ارتباطی نیروهای عراق که با عبور از رود کارون و استقرار روی جاده‌های اهواز آبادان و ماهشهر-آبادان به محاصره کامل این شهر بزرگ و مهم اقدام کرده بودند، شروع شد.

پیروزی در این عملیات به معنای ورود به مرحله تازه‌ای از جنگ و گشودن گره کور آن محسوب می‌شد. نزدیک به ۱۳ کیلومتر از کناره رود کارون و همین میزان از کارون تا جنوب جاده ماهشهر - آبادان در اشغال دشمن بود؛ به گونه‌ای که دو جاده اهواز - آبادان و ماهشهر - آبادان در منطقه اشغال شده قرار داشت و در تصرف دشمن بود. استحکامات مهمی که عراق برای پدافند در این منطقه به وجود آورده بود، به اندازه‌ای به آن‌ها قوت قلب می‌بخشید که تمام منطقه را با آرامش خاطر، از دو پل قصبه و حفار و گاهی هم با یک پل نظامی و موقت دیگر تدارک و پشتیبانی می‌کردند. ساعت ۱۴ روز پنجم مهرماه (۱۳ ساعت بعد از آغاز عملیات) اعلام شد که دومین پل ارتباطی دشمن با غرب کارون نیز به تصرف نیروهای رزمنده ایرانی درآمده است و پیشروی از همین نقطه ادامه دارد.

یادمان شرق کارون

پس از فرمان امام خمینی (ره) مبنی بر شکستن محاصره آبادان، عملیات ثامن الائمه (ع) در تاریخ ۱۳۶۰/۰۷/۰۵ انجام شد. این عملیات اولین عملیات مشترک نیروهای سپاه و ارتش پس از عزل بنی صدر بود که با موفقیت کامل پایان پذیرفت و با عنایت خداوند متعال محاصره آبادان پس از ۳۴۹ روز شکسته شد. یادمان فعلی شرق کارون در ۱۶ کیلومتری شمال شرق شهر آبادان در کنار جاده آبادان-اهواز و بخش شرقی رودخانه کارون قرار

دارد. در این محل ۱۱ شهید عملیات ثامن الائمه(ع) به صورت گمنام مدفون هستند که اجسادشان پس از سال‌ها کشف و به‌عنوان یادمان شهدای این عملیات در شرق کارون مورد زیارت زائران قرار می‌گیرد. رهبر معظم انقلاب اسلامی در نوروز ۱۳۹۳ باحضور در این منطقه، ضمن مغتنم شمردن کاروان‌های راهیان نور و تأکید مجدد بر لزوم زنده نگه داشتن یاد و خاطرات، مجاهدت‌ها و جان‌فشانی‌های مناطق مختلف عملیاتی دوران دفاع مقدس و رزمندگان و شخصیت‌های نقش‌آفرین آن، گفتند: «بزرگ‌ترین درس دفاع مقدس این بود که نشان داد یک ملت در سایه اتحاد، ایمان و حسن ظنّ به خداوند متعال و اعتقاد به صدق وعده الهی، می‌تواند از همه گذرگاه‌های دشوار عبور و با ایستادگی در مقابل دشمن، او را وادار به عقب‌نشینی و شکست کند».

رهبر انقلاب اسلامی حضور قشرهای مختلف مردم در مناطق عملیاتی دوران دفاع مقدس را در ایام تعطیلات نوروز و همچنین در طول سال، اقدامی پسندیده، صحیح و عاقلانه خواندند و افزودند: «همه مناطق دفاع مقدس از جمله خوزستان، صحنه برترین فداکاری‌ها، مجاهدت‌ها و از خودگذشتگی‌ها بوده است. لحظه‌لحظه حوادث دوران دفاع مقدس، برای ملت ایران فراموش‌نشده است و تأثیرات بزرگی در مسیر حرکت ملت بسوی آرمان‌ها دارد».

استان

استان مرکزی در این عملیات به دلیل شکل نگرفتن یگان‌های عملیاتی سپاه به شکل گردان مستقل، حضور منسجم نداشته و رزمندگان استان به صورت گروه‌های مختلف از شهرهای دیگر به این عملیات اعزام می‌شدند. در این عملیات بیش از ۹۰ نفر از رزمندگان استان مرکزی حضور داشتند که ۲۴ نفر از آن‌ها شهید شدند.

ذوالفقاریه

این عملیات در تاریخ ۹ مهر ۱۳۵۹ با هدف عقب راندن ارتش عراق از جزیره آبادان آغاز شد. اولین شکست دشمن در تاریخ ۹ آبان ماه ۵۹ در منطقه کوی ذوالفقاری در جبهه آبادان رقم خورد. در این عملیات بیش از ۷۰۰ نفر از نیروهای عراقی کشته شدند و ۵۰۰ نفر دیگر به اسارت رزمندگان اسلام درآمدند.

جنگ هشت ساله تحمیلی بیش از ۹۰ ماه به طول انجامید. در این مدت نیروهای عراقی با وجود استفاده از امکانات پیشرفته جنگی به مدت ۶۰ روز در خاک ایران پیشروی کرده و سرانجام توسط رزمندگان و نیروهای مردمی متوقف شدند.

یکی از اصلی‌ترین عملیات‌های رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی عملیات کوی ذوالفقاری بود که با کمک تعداد انگشت‌شماری از نیروهای مردمی آبادان، یک حماسه بزرگ در تاریخ دفاع مقدس ایران اسلامی ثبت شد. رزمندگان و نیروهای مردمی که در شهرستان آبادان ساکن بودند، با جانفشانی و فداکاری اقتدار و عظمت را برای جمهوری اسلامی ایران رقم زدند.

اگر دشمن در این عملیات پیروز شده و آبادان را تصرف می‌کرد، به شمال خلیج فارس و خور موسی که یکی از مهم‌ترین خورهای دنیاست، دست پیدا کرده و آبادان توسط نیروهای بعثی اشغال می‌شد.

عملیات کوی ذوالفقاری و عقب راندن دشمن از جزیره آبادان

در پی آگاهی از عبور دشمن از بهمن‌شیر، تعدادی از رزمندگان بسیجی، سپاهی و ارتشی مستقر در آبادان به منطقه ذوالفقاری آمده و به سه گروه ۱۲، ۱۳ نفری تقسیم شدند. دو گروه از وسط و یک گروه هم به سمت چپ (از حاشیه بهمن‌شیر) رفتند تا عراقی‌ها را دور زده و به تنها پل ارتباطی روی بهمن‌شیر به آبادان دست یابند.

بعد از آن که درگیری شروع شد، نیروهای دیگری نیز از بسیج و مساجد آبادان به جمع مدافعان پیوستند. بعضی از آن‌ها حتی اسلحه نداشتند و هنگامی که رزمنده‌ای شهید یا زخمی میشد، با اسلحه او می‌جنگیدند.

اگرچه دویدن ۴۰ کیلومتری سرباز یونانی از ماراتن تا آتن افسانه و دروغ است، اما رکاب زدن ۹ کیلومتری دریاقلی سورانی از کوی ذوالفقاری تا مقر سپاه آبادان در پاییز سال ۵۹ در تاریخ ثبت شده است و قهرمانش حالا زیر سنگ قبری در ردیف ۹۲ قطعه ۳۴ بهشت زهرا (س) آرام خوابیده است.

دریاقلی سورانی در بین ماشین‌های اوراقی در حاشیه آبادان نشسته بود که دید بعثی‌ها بی‌سر و صدا، نخل‌های کوی ذوالفقاری را قطع کرده‌اند و بعد از پل زدن روی بهمن‌شیر به طرف جاده خسروآباد می‌روند تا محاصره آبادان را تکمیل کنند.

دریاقلی فرمان دوچرخه‌اش را گرفت و تا مقر سپاه رکاب زد و خبر را بع حسن بنادری، فرمانده سپاه آبادان، داد.

رزمندگان ایرانی با این خبر، به سرعت به سمت بعثی‌ها رفتند و به این ترتیب، صبح روز بعد، عراقی‌ها به جای جاده خسروآباد، تا پشت بهمن‌شیر عقب رانده شدند. نیروهای محور چپ به نزدیک پلی که عراقی‌ها نصب کرده بودند، رسیدند و با انهدام تجهیزات در حال عبور از آن، پل را مسدود و عقبه دشمن را قطع کردند. عراقی‌ها با مشاهده این وضع، ناامیدانه به مقاومت‌های پراکنده دست زدند. عده‌ای هم تسلیم شدند و یا به قصد فرار خود را به بهمن‌شیر انداختند.

به این ترتیب عملیات با متوقف کردن پیشروی مهاجمان عراقی و عقب راندن آن‌ها که تا ساعت ۱ بامداد ۱۳۵۹/۸/۱۰ با موفقیت کامل به پایان رسید. در این عملیات تعدادی از مدافعان آبادان شهید شدند.

دو شب بعد از این عملیات، دشمن با اطلاعاتی که از جاسوسان خود به دست آورده بود، کلبه گلی دریاقلی سورانی را که خبر پیشروی عراقی‌ها را به اطلاع مردم رسانده و باعث حضور مردم و توقف دشمن شده بود، هدف خمپاره‌ها قرار دادند. وی که به شدت مجروح شده بود، پس از رسیدگی‌های اولیه، برای معالجه با قطار به تهران اعزام شد، لیکن در بین راه به شهادت رسید و در بهشت زهرای تهران دفن گردید. عملیات موفق کوی ذوالفقاری در حالی انجام شد که عراق را از دسترسی به جزیره آبادان مأیوس کرد، به مدافعان آبادان اعتماد به نفس داد و آن‌ها باور کردند که می‌توان حتی با کمترین تجهیزات و سلاح انفرادی با دشمن متجاوز به نبرد پرداخت و او را عقب راند. پس از این عملیات، عراقی‌ها تا جاده قفاص عقب‌نشینی کردند و این جاده، خط پدافندی آن‌ها در شمال بهمن‌شیر شد. حدود ده روز بعد، عده‌ای از رزمندگان سپاهی و بسیجی با عبور از بهمن‌شیر، به عراقی‌ها حمله کردند و ضمن انهدام بخشی از نیروهای دشمن مستقر در کنار جاده قفاص، ۱۳۰ تن از آن‌ها را به اسارت درآوردند. این حمله باعث شد تا عراقی‌ها تا میدان تیر آبادان عقب‌نشینی کنند.

یادمان ذوالفقاریه در نزدیکی محله سادات و یادمان شهید دریاقلی سورانی است.

نیروهای استان مرکزی به استعداد ۶۰ نفر و تحت فرماندهی حسن آندی در عملیات کوی ذوالفقاری شرکت کردند و ۷ شهید تقدیم نمودند.

والفجر ۸

رمز عملیات: یا فاطمه زهراء (س)

منطقه عملیات: جبهه جنوبی - فاو

زمان عملیات: ۱۳۶۴ / ۱۱ / ۲۰ تا ۱۳۶۵ / ۲ / ۹

هدف: تصرف فاو و تهدید بصره از جنوب

سازمان رزم عملیات: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی - ارتش (توپخانه، هوانیروز و نیروی هوایی)

پس از حل معضلات اساسی عملیات از جمله ساختن عقبه‌ها برای یگان‌ها که در منطقه باتلاقی انجام شد، تهیه مقرهای مناسب برای استقرار توپخانه‌ها، اورژانس‌ها، قرارگاه‌ها، احداث صدها کیلومتر جاده در ساحل اروند، آموزش نیروهای غواص خط‌شکن، کنار گذاشتن لشگرهای مخالف و استفاده در مراحل بعدی و تکمیل طرح مانور و تأمین پشتیبانی‌های مورد نظر، دستور انجام عملیات در ساعت ۲۲:۱۰ تاریخ ۱۳۶۴/۱۱/۲۰، توسط فرمانده کل سپاه با قرائت رمز عملیات صادر شد.

یگان‌های نیروی زمینی سپاه با پشتیبانی آتش طرح‌ریزی‌شده، تهاجم خود را در محورهای مورد نظر آغاز و مبادرت به شکستن خط عراق در ساحل غربی رود بزرگ و خروشان اروندرود کردند.

گسترش وضعیت و تأمین هدف‌های عملیات در شب اول چنان غیرمنتظره بود که نیروهای پشتیبان که می‌بایستی برای تأمین مراحل بعدی عملیات در صبح یا شب دوم عملیات به کار گرفته می‌شدند، در ساعت ۱۲ همان شب وارد منطقه شدند.

پس از پاکسازی خط اول، در ادامه کار دو مسئله عمده در پیش روی رزمندگان قرار داشت؛ دور زدن و محاصره شهر و حضور در محور ساحلی واقع در جناح شمالی. حضور در محور یادشده، نقش مؤثری را در مقابله با پاتک‌های دشمن و نیز تثبیت و تأمین سرپل اولیه داشت. لذا دو لشکر پرتوان و قدرتمند سپاه که مأموریت دستیابی به اهداف فوق را داشتند، به منظور پاکسازی و الحاق خط اول، تلاش خود را شروع کردند.

بدین ترتیب قبل از روشن هوا و پس از درهم شکستن مقاومت‌های ضعیف دشمن، یگان مأمور تصرف شهر فاو (لشکر ۲۵ کربلا)، ابتدا با حضور در مدخل ورودی شهر، به محاصره آن پرداخت و بعد از الحاق با جناحین و تثبیت نسبی اولیه، به پاکسازی شهر مشغول شد. در جنوب شهر فاو نیز یکی دیگر از یگان‌ها با طی نمودن مسافت زیادی در عمق، به صورتی باورنکردنی خود را به خور عبدالله رساند و شهر فاو از شمال و جنوب به محاصره درآمد. پاکسازی جنوب شهر فاو و باقی‌مانده نیروهای پراکنده و غیرمنسجم دشمن که در منطقه به صورت سرگردان حضور داشتند، دنبال می‌شد. با حضور پر قدرت نیروها پس از محاصره شهر فاو در محور ساحلی و نیز دستیابی به خور عبدالله در جنوب فاو، پاکسازی عناصر باقی‌مانده دشمن در رأس البیشه آغاز شد. یگان مأمور به تصرف شهر فاو، پس از رفع موانع موجود و مقابله با مقاومت‌های پراکنده دشمن، توانست با انهدام مقر تیپ ۱۱۱ و به اسارت گرفتن فرمانده آن، شهر فاو را به صورت کامل پاکسازی کند. در نتیجه تا پایان روز اول، رزمندگان اسلام موفق به تصرف شهر فاو و پاکسازی کامل منطقه و حضور در شمال فاو (محور ساحلی) شدند و بدین ترتیب مراحل اول و عملیات با موفقیت انجام پذیرفت. دشمن در شرایطی که جمهوری اسلامی را فاقد توانایی و قابلیت اجرای عملیات عبور از رودخانه وحشی و غیر قابل عبور اروندرود ارزیابی می‌کرد، پس از مواجهه با حضور قدرت‌مندان نیروهای اسلام در شهر فاو و بعد از گذشت سه روز از شروع عملیات، به تدریج نسبت به ابعاد عملیات فاو هوشیار شده و لشکر گارد را وارد منطقه کرد. شتاب‌زدگی و عدم توجیه کامل نسبت به منطقه، موجب گردید که نیروهای لشکر گارد سوار بر خودرو و در حال حرکت به سمت منطقه درگیری، در محاصره نیروهای خودی افتاده و به هلاکت برسند. از این زمان بود که نبرد سنگین به مدت ۷۵ روز ادامه پیدا کرد.

رادیو بی بی سی نیز طی تفسیری اظهار داشت:

«ایران به خوبی در زمین از عهده نیروها برآمد و تصرف این همه اراضی عراق، ضربه‌ای تحقیرآمیز به عراق وارد کرده است.»

استان

لشگر ۴۲ مهندسی رزمی قدر گردان‌های استان مرکزی شامل امام حسن(ع)، امام حسین(ع)، روح اله(ره)، امام رضا(ع) و گردان ولی عصر(عج) در این عملیات حضور داشتند و قریب به ۲۷۸ شهید و مفقود را تقدیم نظام کردند.

نقش گردان‌ها: در فاز اول عمل‌کننده، بعد از عبور غواصان و شکستن خط توسط غواصان، گردان‌های عمل‌کننده برای هجوم اولیه و انهدام دشمن وارد عمل شدند.

فرماندهان شهید این عملیات محسن سرمدی (مسئول طرح و عملیات لشگر ۱۷)، امین اله صفاری (مسئول حفاظت و اطلاعات لشکر ۴۲ قدر)، سهیل فضلعلی، عبدالله رحمتی، منصور و ناصر محصولی، عزت اله عابدی و خسرو رفیعی، از فرماندهان شجاع گردان امام حسن(ع)، بودند.